

PM 2011:153 RVII (Dnr 001-1496/2011)

Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid 31 oktober 2011

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull” (SOU 2011:51) hänvisas till vad som sagts i denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Regeringen gav i september 2009 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av vilken betydelse samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljer har för samarbetet mellan särlevande föräldrar.

Bakgrunden till utredningens uppdrag är bl.a. att antalet barn som växer upp med växelvis boende har ökat kraftigt och att de familjeekonomiska ersättningarna inte har anpassats till denna förändring av barns boendeförhållanden. Utredningen anser att diskussioner mellan föräldrar kring ekonomin i sig kan vara en orsak till konflikter som drabbar barnen. Utredningen konstaterar att barn som bor växelvis hos sina föräldrar eller med båda sina föräldrar generellt mår bättre och har en bättre livssituation än barn som växer upp med huvudsakligen en förälder.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret anser att de förslag utredningen lämnar som rör ekonomiska ersättningar är lovvärda och anpassade till den verklighet många barn i dag lever i. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att fler föräldrar måste ta sitt ekonomiska ansvar för sina barn. Underhållsbidraget möjliggör att större hänsyn tas till föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga i förhållande till det enskilda barnets behov. Utredningens beräkningar visar att närmare 40 procent av de barn som det idag lämnas underhållsstöd för skulle få mer i underhållsbidrag. Stadsledningskontoret delar också utredningens bedömning att föräldrarna kan behöva få stöd i att komma överens om ett underhållsbidrag.

Socialnämnden anser att utredningens förslag i de frågor som rör ekonomiska ersättningar till familjer där bidragen i dagsläget oftast utgår från barnets folkbokföring är positiva.

Socialnämnden instämmer även med utredningen i synpunkterna som gäller underhållsstödet och Försäkringskassans roll. De parallella systemen som finns för barns försörjning efter en separation stämmer dåligt överens med principen om föräldrars primära ansvar för barns försörjning. Det är sannolikt att många barn skulle gynnas av att föräldrarna avtalade om underhåll.

Mina synpunkter

Jag är i grunden väldigt positiv till den översyn som nu har genomförts. Barnens ekonomiska situation och uppväxtvillkor måste präglas av dagens samhälle. Det är rimligt att barn som växer upp med separerade föräldrar åtnjuter en hög grad av den ekonomiska trygghet de skulle kunna uppleva om föräldrarna valt att leva ihop.

Jag välkomnar att föräldrar får möjlighet att i större utsträckning få råd och stöd att komma överens om underhållsbidrag istället för att reglera underhåll via underhållsstöd. Reglerna för statens förskottering av underhåll behöver utformas så att det finns tydliga incitament för särlevande föräldrar att inte i första hand vända sig till Försäkringskassan för underhållsstöd när de har förutsättningar att avtala om ett underhållsbidrag som bättre kan tillgodose barnets behov.

Utredningen föreslår en försöksverksamhet med tvärprofessionella ”separations-team”. Behovet av stöd till förändrade arbetssätt och samverkan mellan myndigheter inom det familjerättsliga området är stort. Jag ser positivt på en försöksverksamhet, men anser att utredningens förslag behöver konkretiseras för att tydligt avgränsa vad som är ekonomiska mellanhavanden och vad som handlar om föräldrarnas relation.

Stadsledningskontoret pekar på en rad ekonomiska konsekvenser i förslaget som kan innebära merkostnader för staden. Jag anser att det är viktigt att dessa beaktas i det fortsatta arbetet i utformning av lagstiftningen.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull” (SOU 2011:51) hänvisas till vad som sagts i denna promemoria.

Stockholm den 12 oktober 2011

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

Remiss av Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Det antecknades till protokollet att Miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Socialdepartementet har remitterat betänkandet Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51) till Stockholms stad.

I utredningens uppdrag ingår det bland annat att belysa hur omsorgs- och försörjningsansvaret för barnet faktiskt fördelas mellan särlevande föräldrar och i vilken utsträckning de familjeekonomiska regelverken påverkar föräldrarnas överväganden rörande barnets boende och ekonomi. I uppdraget ingår också att redogöra för hur samarbetet i frågor som rör ekonomi och omsorg om barnet fungerar mellan föräldrarna och i vilken utsträckning barnet drabbas av konflikter i dessa frågor. Utredningen ska även belysa vilka möjligheter och hinder för samarbete som finns i regelverken för de familjeekonomiska stöden samt föräldrars behov av hjälp- och stödinsatser.

Utredningens undersökningar visar att ju mer tid barnet fördelar mellan sina föräldrar desto mer tycks föräldrarna dela på engagemang och kostnader för barnet, och desto bättre tycks de samarbeta i frågor som rör barnet. När kommunikationen och förtroendet mellan föräldrarna inte fungerar kan ekonomiska frågor om barnet vara konflikt drivande faktorer som hämmar eller försvårar samarbete.

Flera av de nuvarande familjeekonomiska stöden är konflikt drivande i den mening att de inte fördelas mellan särlevande föräldrar utifrån den försörjningsbörda som en förälder kan antas ha med anledning av att ett barn bor eller vistas tidvis i hushållet.

Lagstiftningen bör sträva efter att vara så neutral som möjligt i förhållande till föräldrarnas beslut om barnets boende. Regelverken för de familjeekonomiska stöden bör därför anpassas till dagens familjebildning och barnens boendemönster.

Utredningen lämnar ett antal förslag som ska syfta till att undanröja konflikt drivande faktorer i de familjeekonomiska regelverken. Nedan redovisas ett urval av de förslag och bedömningar utredningen lämnar. Majoriteten av förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

Utökade möjligheter för båda föräldrar att vara mottagare av allmänna barnbidrag

Utredningen anser att föräldrarna själva ska ha valfrihet att bestämma om en eller båda ska vara mottagare av barnbidraget. Utredningen föreslår att föräldrarna gemensamt ska kunna anmäla om en eller båda ska vara mottagare av barnbidraget. När barnet bor varaktigt ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (växelvis boende), ska bidraget kunna lämnas med hälften till vardera föräldern efter anmälan av endast en av dem.

Utökade möjligheter till vårdbidrag

Utredningen föreslår att särlevande föräldrar som i respektive hushåll vårdar eller har merkostnader för ett barn med funktionsnedsättning eller sjukdom, ska kunna ha rätt till vårdbidrag var och en för sig.

Bostadsbidrag för växelvis boende

Nuvarande bestämmelser om bostadsbidrag tar inte hänsyn till om barnet bor växelvis hos sina föräldrar. Det är endast den förälder som har barnet folkbokfört hos sig som kan få det särskilda bidraget för hemmavarande barn. Den andra föräldern, som

barnet bor ungefär lika mycket hos, kan få ett umgängesbidrag som är på en lägre nivå. Utredningen föreslår att en ny bidragsform, växelbidrag, införs inom ramen för bostadsbidragets bestämmelser för hushåll som har barn som bor växelvis. Utredningen lämnar även förslag på ersättningsnivåer för växelbidraget.

Avskaffat underhållsstöd vid växelvis boende

I konsekvens med att utredningen föreslår ett växelvisbidrag inom bostadsbidraget föreslår utredningen att underhållsstöd vid växelvis boende avskaffas.

Enligt utredningens beräkningar innebär förslaget om avskaffat underhållsstöd vid växelvis boende inga konsekvenser för utgifterna för kommunernas ekonomiska bistånd. Detta innebär inte att det inte kommer finnas hushåll som behöver ökat ekonomiskt bistånd. När även det höjda bostadsbidraget för boförelärdar beaktas blir det sammanlagda resultat mer eller mindre neutralt.

Incitament för att få särlevande föräldrar att reglera underhåll utanför underhållsstödet

Utredningen bedömer att det bör inrättas en instans som bistår föräldrar med råd och stöd för att i högre utsträckning komma överens om avtal om underhållsbidrag istället för att reglera underhåll via underhållsstöd. Reglerna för statens förskottering av underhåll behöver utformas så att det finns tydliga incitament för särlevande föräldrar att inte i första hand vända sig till Försäkringskassan för underhållsstöd när de har förutsättningar att avtala om ett underhållsbidrag som bättre kan tillgodose barnets behov.

Tidsbegränsade underhållsstöd

Utredningen föreslår att underhållsstöd tidsbegränsas och lämnas efter beslut för en period om maximalt tre år. Ärenden där underhållsstöd lämnas som utfyllnadsbidrag eller den bidragsskyldige föräldern helt eller delvis har beviljats anstånd med att fullgöra betalningsskyldigheten, undantas från tidsbegränsningen.

Fördelning och avstående av föräldrapenning

För att båda föräldrarna ska ha lika möjligheter att ta ut föräldrapenning på både sjukpenningnivå och lägstaniå föreslår utredningen att respektive föräldrapenningsdagar på dessa nivåer fördelas med hälften till vardera föräldern.

Maxtaxa inom förskola och fritidshem – avgiftsuttag enligt platsinnehav

Utredningen föreslår att avgift för förskola och fritidshem inom ramen för maxtaxa ska beräknas för det hushåll där föräldern innehar en plats för barnet. När två hushåll nyttjar en och samma plats ska avgifterna enligt utredningens förslag beräknas separat för respektive hushåll. Avgifterna får inte tillsammans överstiga avgiften för en plats. Om så görs föreslås avgiften fördelas efter hushållens inkomster.

De kommuner som idag tillämpar folkbokföringsprincipen kommer att behöva inkomstuppgifter från fler hushåll, vilket innebär ökad administration. Vissa anpassningar av exempelvis administrativa rutiner och extern information behöver göras. Utredningen bedömer att med tanke på att intäkterna i form av avgifter kommer att öka kommer den ökade kostnaden för administrationen vara finansierad.

Samarbetssamtal om ekonomiska frågor som rör barnet

Utredningen föreslår att samarbetsamtalen ska behandla även ekonomiska frågor som rör barnet. Utredningen anser att insatserna att erbjuda samarbetsamtal till alla föräldrar i samband med en separation behöver förstärkas. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att, i samråd med Försäkringskassan och Konsumentverket, ta fram ett utbildningsmaterial som kan erbjudas kommunerna för att kompetensutveckla personal om ekonomiska frågor rörande barn.

Försöksverksamhet med separationsteam

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen får i uppdrag att i samarbete med Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Landsting, och ett antal kommuner utveckla och pröva en verksamhet med så kallade separationsteam. Teamet ska gemensamt bistå föräldrar och barn med adekvata insatser. Syftet ska vara att förebygga, eller mildra, konflikter mellan föräldrar och främja ett fungerande föräldraskap. I budgetpropositionen för 2011 har regeringen bedömt att det finns behov av särskilda insatser för att stödja föräldrar i deras föräldraskap. Regeringen har anslagit medel för detta, utredningen menar att försöksverksamheten med separationsteam bör finansieras med dessa medel. De kommuner som deltar i försöksverksamheten bör enligt utredningens förslag få ersättning för kostnader under försöket.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att de förslag utredningen lämnar som rör ekonomiska ersättningar är lovvärda och anpassade till den verklighet många barn i dag lever i. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att fler föräldrar måste ta sitt ekonomiska ansvar för sina barn. Underhållsbidraget möjliggör att större hänsyn tas till föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga i förhållande till det enskilda barnets behov. Utredningens beräkningar visar att närmare 40 procent av de barn som det idag lämnas underhållsstöd för skulle få mer i underhållsbidrag. Stadsledningskontoret delar också utredningens bedömning att föräldrarna kan behöva få stöd i att komma överens om ett underhållsbidrag. Stadsledningskontoret anser att denna uppgift kan bli omfattande och kräva resurser och kompetensutveckling för kommunerna. Stadsledningskontoret anser även att samtal om ekonomi bör särskiljas från samtal om relationer.

Utredningen bedömer att förslaget om avskaffat underhållsstöd vid växelvis boende kommer att bli mer eller mindre kostnadsneutralt för kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd. Stadsledningskontoret anser att detta behöver utredas ytterligare för att belägga kostnadsneutraliteten. Vid ökade kostnader anser stadsledningskontoret att kommunen bör kompenseras enligt finansieringsprincipen.

Inom förskola och fritidshem använder Stockholms stad sig av avgiftsprincipen som utgår från det hushåll barnet är folkbokfört, och avgiften beräknas utifrån den avgiftsgrundande inkomsten i det hushållet. Utredningen föreslår att avgifterna till förskolan ska beräknas separat för respektive hushåll när två hushåll nyttjar en och samma plats. Detta innebär att staden behöver anpassa de administrativa rutinerna. Utredningen menar att den ökade admi-

nistrationen kan finansieras av att kommunen får ökade intäkter från avgifterna. Stadsledningskontoret är tveksamt till att intäkterna från avgifterna kommer att öka som utredningen bedömer. Detta innebär att stadsledningskontoret bedömer att de administrativa kostnaderna kommer att öka. Kommunen bör därför kompenseras enligt finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51) får anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 29 september 2011 följande:

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.
3. Socialnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 september 2011 har i huvudsak följande lydelse.

I de frågor som rör ekonomiska ersättningar till familjer där bidragen i dagsläget oftast utgår från barnets folkbokföring instämmer förvaltningen med utredningens förslag. Dessa syftar till att stödja ett jämställt föräldraskap och kan vara bidragande till undanröja en del konflikt drivande faktorer.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att det utifrån ett barnperspektiv är avgörande att samhällets stöd till föräldrar vid en separation är av god kvalitet.

Förvaltningen instämmer med utredningen i synpunkterna som gäller underhållsstödet och försäkringskassans roll. De parallella systemen som finns för barns försörjning efter en separation stämmer dåligt överens med principen om föräldrars primära ansvar för barns försörjning. Det är sannolikt att många barn skulle gynnas av att föräldrarna avtalade om underhåll.

Utredningen föreslår att kommunerna ska få i uppgift att inom ramen för samarbetsamtal även diskutera ekonomiska frågor. Denna uppgift kan bli omfattande och skulle kräva resurser och kompetensutveckling för kommunerna. Det är förvaltningens mening att samtal om ekonomi bör särskiljas från samtal om relationer.

Utredningen föreslår en försöksverksamhet med tvärprofessionella ”separationsteam”. Behovet av stöd till förändrade arbetssätt och samverkan mellan myndigheter inom det familjerättsliga området är stort och behöver utvecklas. Förvaltningen ser positivt på en försöksverksamhet, men anser att utredningens förslag behöver konkretiseras.